

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Luonnoksesta on jätetty kokonaan pois nuorten elämän ja hyvinvoinnin kannalta tärkeitä tekijöitä, kuten toimeentulo, sosiaaliturva, asuminen, asunnottomuus, työelämä ja työttömyys. Myös koulutuspolitiikka ja osaamisen eriytyminen puuttuvat lähes kokonaan. Nuorten polusta eteenpäin ei voida puhua ilman sosiaali- sekä koulutuspolitiikan huomioimista kokonaisvaltaisesti.

Liikunta, kulttuuri, harrastaminen ja mielenterveyspalvelut eivät valitettavasti riitä, jos nuorella ei ole asuntoa tai toimeentulo ei riitä elämiseen. Köyhyys ja huoli toimeentulosta vaikuttavat vahvasti nuorten hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Luonnoksesta puuttuu myös sosioekonomiset ja alueelliset erot. Nuorten hyvinvointi on polarisoitunut, ja tämä tulisi näkyä myös ohjelman toimenpiteissä.

Koriin tulisi lisätä uusi tavoite: Turvataan jokaiselle nuorelle hyvinvoinnin edellytykset. Tähän tavoitekohtaan lisätään toimenpiteet toimeentulon, sosiaaliturvan, asumisen, asunnottomuuden, työelämän ja työttömyyden sekä koulutuspolitiikan osalta. Korkeakouluopiskelijoiden suhteen erityisesti opintotukeen tulee kiinnittää huomiota.

Kirjauksessa tulisi myös ottaa huomioon toimenpiteiden ja nuoriin kohdistuvan politiikan, kuten sosiaaliturvamuuutosten hyvinvointi- ja mielenterveysvaikutusten seuraamisesta ja arvioimisesta osana VANUPO-ohjelmaa. Myös nuorten yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon sekä haavoittuvassa asemassa, syrjäytymisuhan alla ja vähemmistöihin kuuluviin nuoriin kohdistuvat toimenpiteet tulee lisätä VANUPO-ohjelmaan hallituksen omien tavoitteiden toteutumiseksi. Lisäksi nuorten ja perheiden sosioekonomisten erojen, ylisukupolvisen syrjäytymisen ja alueellisten erojen tulisi olla huomioituna VANUPO-ohjelmassa.

HYY on huolissaan ohjelmassa merkittävästä suunnanmuutoksesta VANUPO-ohjelmassa, sillä korkeakouluopiskelijat on unohdettu ohjelmasta täysin. Ohjelmassa tulisi tunnistaa korkeakouluopiskelijoiden erityinen asema ja huomioida esimerkiksi YTHS:n erityinen rooli korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin tukemisessa. Huolehtimalla opiskelijoista ehkäisemme epätoivottuja opintojen keskeytymisiä ja viivästymisiä sekä ehkäisemme yksilötason inhimillistä kärsimystä sekä yksilölle ja yhteiskunnalle koituvaa haittaa. Ehdotammekin seuraavaa lisäystä: Hyvinvointityötä toteutetaan myös korkeakouluissa sekä yhteistyössä YTHS:n kanssa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

HYY näkee tärkeänä terapiatakuun maininnan VANUPO-ohjelmassa. Panostukset hyvinvointialueille terapiatakuun toteuttamiseksi ovat oikeasuuntaisia. Kuitenkin olisi tärkeää, että terapiatakuu ulotetaan kaikkiin nuoriin, eli nuorisolain mukaisesti aina 29 ikävuoteen saakka. 35 miljoonan euron vuosittainen lisäinvestointi voi myös jäädä liian pieneksi sen jakauduttua koko maan hyvinvointialueiden kesken. Terapiatakuupalveluiden tulisi olla lähtökohtaisesti maksuttomia ja taloudellisesti saavutettavia, jotta palveluita eniten tarvitsevat pääsevät tosiasiallisesti niiden piiriin.

Esitämme lisäystä: Varmistetaan lasten ja nuorten terapiatakuun laadukas toimeenpano. Terapiatakuun ylikärrä ulottuu nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaisiin ja terapiatakuu toteutuu ensisijaisesti nuoren lähiympäristössä eli opiskeluhuollossa. Varmistetaan terapiatakuun saatavuus (esim. perheterapia ja ns. NEET-nuoret) myös muusta terveydenhuollon perustason palveluista tarpeen ja tilanteen mukaisesti. Huomioidaan nuorten osallisuus terapiatakuun toimeenpanossa ja palvelun kehittämisessä.

Esitämme myös lisäystä: Turvataan nuoren oikea-aikainen pääsy laadukkaisiin mielenterveyspalveluihin. Palveluilla tarkoitetaan matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja (esim. chat-palvelut), terveydenhuollon perustason mielenterveyspalveluja (esim. opiskeluhuolto ja

terapiatakuu), erikoissairaanhoidon palveluja (esim. nuorisopsykiatrinen hoito ja sairaalan osastohoito) sekä kuntoutus (esim. Kelan kuntoutuspsykoterapia).

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Kiusaaminen ja syrjintä heikentävät mielenterveyttä sekä lisäävät mielenterveysongelmien riskiä. Kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet pitäisivät olla voimakkaampia ja yksityiskohtaisempia luonnoksessa sekä huomioida kaikki koulutusasteet, korkeakoulutus mukaan lukien. Jokaisella on oikeus fyysiseen ja psykologiseen turvallisuuteen. Kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisyä sekä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistä tulee tehdä suunnitelmallisesti nuorten kaikissa kasvu- ja koulutusympäristöissä, ja niihin tulee varata riittävät resurssit. Tarvitaan tunne-, vuorovaikutus-, sekä ryhmätaitojen vahvistamista, ennaltaehkäiseviä käytäntöjä sekä puuttumisen keinoja. Lisäksi VANUPO-luonnoksessa ei mainita rasismia, joka on tutkitusti uhka nuoren mielenterveydelle. Maininta rasismista tuli lisätä luonnokseen.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

-

Painopisteet nuorisolaan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisolaan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

VANUPO-luonnoksessa kerrotaan, että hallituksen visiona on nuorten hyvinvointia vahvistava kokonaisvaltainen ja johdonmukainen nuorisopoliittika. Tästä huolimatta VANUPO-luonnoksesta on karsittu edellisistä ohjelmista poiketen merkittäviä nuorten kasvu- ja elinoloihin kuuluvia sisältöjä, kuten koulutuspolitiikka, sosiaaliturva, asuminen ja työelämä, eikä korkeakouluopiskelijoita ole huomioitu lainkaan. Enemmistö korkeakouluopiskelijoista on nuoria, joten nuorisoa ja sen hyvinvointia ei voida parantaa ilman kaikkien nuorisoryhmien huomioimista. Luonnokseen jokaisessa kohdassa tulisi huomioida myös korkeakouluopiskelijat. Luonnoksessa ei ole määritelty mittareita tavoitteille mihin VANUPO-ohjelma pyrkii. Tämä vaikeuttaa merkittävästi ohjelman seuranta ja sen toteutumisen onnistumisen arviointia.

Kymäläinen Mikko
Helsingin yliopiston ylioppilaskunta